

Bruxelles, den 5.9.2019
COM(2019) 406 final

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET OG
RÅDET**

Rapport om gennemførelsen af de nationale strategier for romaernes integration — 2019

{SWD(2019) 320 final}

INDLEDNING

Europa-Kommissionen offentliggjorde den 4. december 2018 en evaluering af EU-rammen for de nationale strategier for romaernes integration frem til 2020¹. Evalueringen vurderede EU-rammen, og hvordan den mobiliserede andre europæiske politiske, juridiske og finansielle instrumenter til inklusion af romaer². For at give et mere fuldstændigt billede fokuseres der i denne rapport for 2019 på den nationale gennemførelse af foranstaltninger til inklusion af romaerne.

De vigtigste kilder til vurderingen er:

- rapporter fra nationale kontaktpunkter for romaer³
- civilsamfundsrapporter fra Europa-Parlamentets pilotprojekt om civil overvågning af romaer⁴
- data om romaernes situation fra EU's Agentur for Grundlæggende Rettigheder (FRA)⁵
- en metaevaluering af foranstaltninger til inklusion af romaer⁶.

Rapporten sammenfatter de vigtigste tendenser med fokus på de fire politikområder i EU-rammen for de nationale strategier for romaernes integration (uddannelse, beskæftigelse, sundhedspleje og bolig) samt bekæmpelse af forskelsbehandling og sigøjnerhad. For hvert af disse områder indeholder rapporten: en beskrivelse af romaernes situation, en sammenfatning af de vigtigste typer af inklusionsforanstaltninger samt resultater og udfordringer i forbindelse med gennemførelsen (som rapporteret af nationale romakontaktpunkter) og en beskrivelse af policylæring, der fremhæver lovende tiltag og prioriteter, der skal fokuseres på (baseret på eksisterende evalueringer⁷, feedback fra civilsamfundet og romakontaktpunkter).

I. VIGTIGE POLITIKOMRÅDER

Rapporten omfatter de foranstaltninger, der er blevet truffet i henhold til Rådets henstilling om foranstaltninger i medlemsstaterne til effektiv integration af romaerne⁸. Antallet af foranstaltninger afspejler ikke nødvendigvis ambitionsniveauet eller effektiviteten af indsatsen. Med hensyn til uddannelse og bekæmpelse af forskelsbehandling og sigøjnerhad er de fleste foranstaltninger målrettet romaerne. Med hensyn til boliger er der en jævn balance mellem målrettede foranstaltninger for romaer og overordnede politiske foranstaltninger, dvs. generelle foranstaltninger. Med hensyn til beskæftigelse, og i mindre grad med hensyn til sundhedspleje, anvender medlemsstaterne primært generelle foranstaltninger til også at fremme romaernes integration.

¹ COM(2011) 173. I overensstemmelse med Rådets konklusioner (EPSCO 106665/11), der støtter rammen, skulle medlemsstaterne udarbejde "nationale strategier for romaernes integration eller integrerede politikforanstaltninger inden for deres bredere politikker for social integration". Begreberne "nationale strategier for romaernes integration" og "strategi" omfatter også integrerede politiske foranstaltninger.

² COM(2018) 785. Betegnelsen "roma" henviser til en række forskellige grupper (f.eks. roma, sinti, kalé, sigøjnere, romanichel, boyash, ashkali, egyptere, yenish, daom, lom, rom, abdal) og omfatter rejsende folkeslag, uden at der ses bort fra disse gruppers særlige karakteristika.

³ Se landeforkortelser på www.ec.europa.eu/eurostat. Alle medlemsstater med undtagelse af DK, FI og IE (og MT, der ikke har romasamfund) indberettede i 2018. Da den tyske rapport blev fremsendt for sent, kunne den kun medtages i bilag 1 (landeoversigter), men ikke i den tematiske analyse, der indgår i meddelelsen og arbejdsdokumentet fra Kommissionens tjenestegrene.

⁴ Bilag 1.

⁵ Arbejdsdokumentet fra Kommissionens tjenestegrene.

⁶ "Meta-evaluation of Roma inclusion interventions", Kommissionens Fælles Forskningscenter, udgives i 2019.

⁷ Ibid.

⁸ 2013/C 378/01.

1 UDDANNELSE

Situationen for romaerne på uddannelsesområdet (2016)

Højest opnåede uddannelse (over 16 år):

- Gymnasial, erhvervsuddannelse, postgymnasial: 18 %
- Lavere sekundær uddannelse: 38 %
- Grundskole: 29 %
- Ikke gennemført grundskolen: 14 %

Andel af romabørn, der deltager i uddannelse, der svarer til deres alder*:

- Grundskole eller lavere sekundær uddannelse: 86 %
- Gymnasial: 30 %
- Postgymnasial og videregående: 2 %

Segregering på uddannelsesområdet (6-15 år):

- Går på skoler, hvor alle elever (13 %) eller de fleste af eleverne (33 %) er romaer
- Går på hold, hvor alle elever (13 %) eller de fleste af eleverne (31 %) er romaer

** Andel af romabørn i den respektive aldersgruppe i det pågældende land, der svarer til et givent uddannelsesniveau, som deltager i uddannelse på dette niveau, ud af det samlede antal romabørn i denne aldersgruppe*

1.1. Fokus for foranstaltningerne

De fleste medlemsstater investerer i foranstaltninger til at mindske antallet af unge, der forlader skolen tidligt (18 medlemsstater). De foranstaltninger, der anvendes næstmest, omfatter: at tage hensyn til de enkelte elevers behov i samarbejde med deres familier (14 medlemsstater), at øge adgangen til og kvaliteten af førskoleuddannelse og -pasning (13 medlemsstater) og at fremme romaernes deltagelse i – og gennemførelse af – gymnasiale og videregående uddannelser (11 medlemsstater). Der gøres også en indsats for at fjerne opdeling på skolerne, benytte inklusive undervisningsmetoder og udvikle færdigheder, der er tilpasset arbejdsmarkedets behov (12 medlemsstater hver).

Fordeling af uddannelsesforanstaltninger efter relevans for de respektive underområder i Rådets henstilling

Tematisk underområde	Medlemsstat	Antal foranstaltninger	Udvidelseslande	Antal foranstaltninger
Mindske skolefrafaldet	AT, BE, BG, CY, ES, EL, HU, HR, IT, LV, LT, LU, NL, PT, RO, SE, SK, UK	66	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS, TR	25
Tage hensyn til de enkelte elevers behov	AT, CY, CZ, , ES, HU, IT, LV, LT, LU, PT, RO, SE, SI, UK	35	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS	26
Fremme romaernes deltagelse på – og gennemførelse af – gymnasiale og videregående uddannelser	AT, BG, HR, CZ, ES, HU, LV, LT, PT, RO, SK	35	AL, BiH, ME, MK, RS, TR	21
Øge adgangen til og kvaliteten af førskoleuddannelse og -pasning	AT, BG, HR, CY, CZ, ES, HU, IT, LU, NL, RO, SI, SK	34	AL, BiH, ME, MK, RS	16
Fjerne opdeling på skolen	AT, BE, BG, CZ, EL, ES, HR, IT, LU, NL, RO, SK	27	AL, ME, MK, RS	6
Benytte inklusive og skræddersyede undervisnings- og læringsmetoder	AT, BG, HR, CY, CZ, LT, LU, NL, RO, SI, SK, UK	23	AL, KOS, ME, MK, RS, TR	15
Støtte erhvervelse af færdigheder tilpasset arbejdsmarkedets behov	AT, BG, CZ, EL, ES, LT, LU, NL, PT, RO, SI, SK	22	AL, MK	5
Støtte overgangen mellem uddannelsesniveauerne	AT, BG, CZ, ES, HU, HR, IT, LU, NL, PT, RO, SK	21	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS	15
Tilskynde til større forældreinddragelse	AT, BE, BG, CY, ES, HR, LV, LT, LU, RO, SK	18	AL, KOS, ME, MK, TR	11
Forbedre læreruddannelsen	AT, BG, CY, CZ, ES, LT, RO, SE, SI, SK	18	AL, MK, RS	4
Fremme brug af fritidsaktiviteter	AT, BG, CY, EL, IT, LV, LT, RO, SI, SK	15	AL, KOS, ME, MK, RS, TR	11
Udvide adgangen til at få en ny chance i skolen og til voksenuddannelse	AT, BG, CY, CZ, EL, ES, HR, LT, LU, UK	14	AL, ME, MK, RS	9
Bekæmpe analfabetisme	AT, BG, CY, HU, ES, HR, NL, RO	11	AL, ME, MK, RS	6
Afskaffe enhver uhensigtsmæssig anbringelse af romaelever på specialskoler	AT, CZ, ES, HR, RO, SK	9	MK, RS	2

Kilde: Kommissionen (2018), de nationale romakontaktpunkters rapportering om foranstaltninger til romaernes integration, der blev gennemført i 2017.

Hvad er foranstaltningernes vigtigste fokus ud over ovennævnte mål? Her kan vi konstatere, at medlemsstaterne oftest vælger at forbedre uddannelsesniveaue ved at: bekæmpe frafald, tilskynde til at deltage i – og gennemføre – gymnasiale og videregående uddannelser eller yde støtte til at kompensere for uddannelsesmæssige mangler eller materielle ulemper. Tilsammen tegner disse typer foranstaltninger sig for 36 % af alle uddannelsesforanstaltninger. Andre vigtige grupper af foranstaltninger fokuserer på: overgangen fra uddannelse til beskæftigelse ved at støtte erhvervsuddannelse, karriereudvikling og livslang læring samt kapacitetsudvikling af fagfolk (9-11 %). Mindre udbredte foranstaltninger fokuserer på integrerede inklusionsforanstaltninger og indførelse af romaernes historie og kultur i læseplanerne (6-6 %).

1.2. Resultater og udfordringer

Det resultat, der hyppigst nævnes af de nationale romakontaktpunkter vedrørende uddannelse, er mægling⁹. Andre resultater omfatter: flere børnehavepladser¹⁰, forbedret støtte til bekæmpelse og

⁹ AT, FR, EL, ES, IT, LV og RO.

¹⁰ F.eks. CZ og SK.

overvågning af tidligt skolefrafald¹¹ og emner om inklusion af romaer og ikke-forskelsbehandling i læreruddannelsen eller de nationale læseplaner¹².

De største udfordringer, der fremhæves af de nationale romakontaktpunkter, omfatter: deltagelse i undervisning, fravær, tidligt skolefrafald, overgangen fra folkeskoleniveau til ungdomsuddannelse og gennemførelse af en ungdomsuddannelse¹³. Andre udfordringer omfatter: bekæmpelse af segregering¹⁴, sikring og udvikling af menneskelig kapacitet¹⁵, samarbejde mellem de berørte parter¹⁶, fremme af førskoleundervisning og børnepasning¹⁷, voksenuddannelse og en ny chance i skolen¹⁸ samt datatilgængelighed¹⁹.

1.3. Policylægning

Uddannelse er det område, der har det største antal foranstaltninger og evalueringer. Der er derfor også et relativt større antal lovende tiltag og politiske erfaringer, der er fælles for flere lande. Blandt de vigtige politiske erfaringer på dette område kan nævnes: betydningen af tidlig indgriben og forebyggelse, behovet for at sikre romaforældres deltagelse og indflydelse (som er et nøgleelement i støtten til børn på de enkelte uddannelsesstrin), den rolle, som fritidsaktiviteter spiller for styrkelsen af romabørns identitet og sociale netværk og relevansen af løbende komplekse støtteforanstaltninger (tutorordninger kombineret med stipendier og fjernelse af andre omkostningsbarrierer) for at fremme overgangen mellem uddannelsesniveauer og beskæftigelse. Selv om positiv særbehandling har bidraget til at forbedre romaernes deltagelse i uddannelse, er det vigtigt at undgå, at der afsættes særlige pladser til romaer, der kan komme ind på uddannelsen ad den normale vej.

Det gælder navnlig i medlemsstater med en høj andel af romaelever, at der er behov for en systematisk, kompleks og langsigtet strategi for at bekæmpe segregation i skoler og klasser, hvilket fortsat er et presserende problem, der underminerer resultaterne af andre integrationsforanstaltninger. De centrale dele af denne tilgang er bl.a.: at give tidlig og gratis adgang til inkluderende førskoleundervisning og børnepasning af høj kvalitet i integrerede miljøer (både for at forberede romabørnene og for at overvinde fordomme mellem romabørn og -forældre og børn og forældre, der ikke er romaer, for at forhindre senere segregering), at støtte romaforældre i valg af skole, at udfase segregerede skoler fra undervisningsmyndighedernes side samt at fordele romabørn over flere skoler (ved at omlægge skoledistrikter). Disse aktive indslusningsforanstaltninger bør ledsages af yderligere finansiel og faglig støtte til fremme af social og akademisk integration af romabørn i almindelige skoler, som f.eks.: dækning af udgifter til transport, undervisningsmaterialer, måltider, fritidsaktiviteter og supplerende undervisning, uddannelse af personale og lærere i førskoletilbuddene i nye undervisningsmetoder til integrerede skolemiljøer (herunder nedbrydelse af stereotyper), fremme af kommunikationen mellem forældre og skoler, oplysning til forældrene om fordelene ved integreret uddannelse, tilbud om mentorordning for elever, skolefritidsordninger for romabørn og ansættelse af lærermedhjælpere samt indførelse af foranstaltninger til bevidstgørelse af offentligheden om betydningen af inklusion på uddannelsesområdet og interkulturel undervisning for samfundsrelationerne via kampagner og medier²⁰.

¹¹ F.eks. HU, ES og LV.

¹² F.eks. AT, ES, IT og PT.

¹³ AT, CY, EE, EL, ES, FR, HR, LT og NL.

¹⁴ EL, ES, HR og RO.

¹⁵ EL, LV, SE og SK.

¹⁶ ES, LT, LV og PL.

¹⁷ BG, EL og ES.

¹⁸ AT, BG og EL.

¹⁹ HR, IT og PT.

²⁰ http://www.romaeducationfund.org/sites/default/files/publications/desegregation_toolkit_2015_web.pdf.

Lovende tiltag:	Prioriteter, der skal fokuseres på:
• BG, CZ, DK, EL, FI, FR, HR, HU, LT, PL og SK: Indførelse eller udvidelse af obligatorisk (gratis) førskoleundervisning, støtte fra ESI-fondene til børnehaver, uddannelse af børnehavepædagoger • CY, EL, ES, IE, IT, HR, HU, LT, LV, NL, PL, PT, RO, SE og SI: Programmer, der har til formål at forebygge skolefrafald blandt romaer (piger) gennem støtte efter skoletid, tutorordninger, stipendier, mentorordninger, mægling, assistenter, en ny chance i skolen, læreruddannelse og støtte til familier • AT, CY, FI, HU, IE, IT, PT og RO: Indarbejdelse af romaernes historie (herunder holocaust) og/eller kultur i nationale læseplaner • IE, HR og RO: Tildeling af pladser til romaer på gymnasiale og videregående uddannelser • LT: Netværk af skoler, hvor romabørn modtager kapacitetsopbygning og kompetenceudvikling • SE: Læreruddannelse (Södertörn Universitet) og voksenuddannelse på sekundærtrinnet i romastudier	• Støtte til børnepasning i hjemmet og førskoleundervisning som del af omfattende programmer for tidlig indgriben og forebyggelse • Indførelse eller videreudvikling af inkluderende, gratis og obligatorisk førskoleundervisning og fjernelse af finansielle og ikke-finansielle hindringer for adgang • Fremme af kvalitet, inklusion og resultater på uddannelsesområdet gennem incitamenter (finansiering og reform af læreruddannelsen), således at de bedste lærere tiltrækkes til dårligt stillede skoler/regioner • Systematisk overvågning og bekæmpelse af segregering i skoler og klasser med langsigtede, omfattende, forberedende og ledsagende foranstaltninger til støtte for romafamilier • Opbygning af offentlig støtte og samarbejde mellem alle berørte parter for at supplere de eksplicitte aktive indslusningsforanstaltninger • Kombineret af stipendier, tutorordninger og fritidsaktiviteter for at forebygge skolefrafald og fremme overgangen til næste uddannelsesstrin • Opmærksomhed mod romapiger, deres forældre og lærere for at bekæmpe kønsstereotyper og reducere skolefrafald • Fremme af overgangen til – og gennemførelse af – en ungdomsuddannelse og en videregående uddannelse, herunder gennem karrierevejledning for romastuderende og deres familier

2. BESKÆFTIGELSE

Situationen for romaerne på beskæftigelsesområdet (2016)

Andel af romaer i lønnet arbejde (20-64 år): 43 % (kvinder: 29 %, mænd: 56 %)

Andel af unge romaer, der ikke er under uddannelse, i beskæftigelse eller under erhvervsuddannelse (16-24 år): 63 % (kvinder: 72 %, mænd: 55 %)

Romakvinder, der ikke er i beskæftigelse eller søger arbejde, fordi de tager sig af børn/ældre/syge familiemedlemmer (16-64 år): 40 %

2.1. Fokus for foranstaltningerne

De to største grupper af foranstaltninger, der gennemføres af de fleste medlemsstater, har til formål at fjerne hindringer på arbejdsmarkedet (15 medlemsstater) og individuel støtte til jobsøgende (13 medlemsstater). Færre, men stadig et betydeligt antal lande investerer i erhvervsuddannelse (9 medlemsstater), livslang læring og udvikling af færdigheder (10 medlemsstater) samt selvstændig erhvervsvirksomhed og iværksætterkultur (8 medlemsstater). Den stigende andel af unge romaer, der ikke er under uddannelse, i beskæftigelse eller under erhvervsuddannelse, vil helt sikkert kræve en endnu større indsats for at støtte den første erhvervserfaring (10 medlemsstater). To andre områder, der bør prioriteres, er: sikkerhedsforanstaltninger og individualiserede tilbud for at sikre, at de generelle offentlige arbejdsformidlinger effektivt når ud til dårligt stillede romaer, der søger arbejde, samt positive foranstaltninger til fremme af romaernes ansættelse i den offentlige forvaltning.

Fordeling af beskæftigelsesforanstaltninger efter relevans for de respektive underområder i Rådets henstilling

Tematisk underområde	Medlemsstat	Antal foranstaltninger	Udvidelseslande	Antal foranstaltninger
Fjernelse af hindringer for indtræden på arbejdsmarkedet	AT, BE, BG, CY, CZ, EL, ES, HR, HU, LT, LU, NL, PT, RO, SK	49	AL, KOS, ME, MK, RS, TR	24
Personlig vejledning til de enkelte jobsøgende	AT, BG, CZ, EL, ES, HU, HR, LV, LU, NL, RO, SI, SK	41	AL, ME, MK, RS, TR	11
Støtte erhvervsuddannelse	AT, BG, CY, ES, LV, LU, NL, RO, SK	20	AL, KOS, ME, MK, RS, TR	8
Støtte livslang læring og udvikling af færdigheder	AT, BG, ES, HR, HU, LV, LT, LU, NL, PT	18	AL, ME, MK, RS	7
Støtte selvstændig erhvervsvirksomhed og iværksætterkultur	AT, BG, HR, CZ, EL, ES, HU, LT	18	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS, TR	11
Støtte erfaring i det første job	AT, BG, CY, CZ, EL, ES, HR, LU, RO, SK	16	AL, KOS, ME, MK, RS	9
Støtte oplæring på arbejdspladsen	BG, CZ, ES, HU, LV, LU, SK	14	AL, KOS, MK, RS	4
Sikre lige adgang til generelle offentlige arbejdsformidlinger	BG, HR, CZ, HU, LV, SK, ES, UK	13	AL, KOS, ME, MK, RS	16
Fremme beskæftigelsesmuligheder i den offentlige sektor	EL, HU, NL, SK	8	AL, ME, RS	5

Hvad er foranstaltningernes vigtigste fokus? Her kan vi konstatere, at medlemsstaterne oftest vælger individuelt orienterede støtteformer, såsom beskæftigelsestilskud, andre former for omkostningsdeling, støtte til karriereudvikling (mentorordninger, coaching) og erhvervsuddannelse (i alt 35 % af alle foranstaltninger). Mere generelle foranstaltninger til fremme af social inklusion, udvikling af lokalsamfundet, voksenundervisning og suppleringsfag udgør 8-9 % af foranstaltningerne. Kun en femtedel af foranstaltningerne er rettet mod unge mennesker, hvilket tydeligvis er utilstrækkeligt i betragtning af de udfordringer, som unge romaer står over for i forbindelse med beskæftigelse.

2.2. Resultater og udfordringer

I deres rapporter om 2017 henviste flere nationale romakontaktpunkter til den positive indvirkning af den økonomiske vækst på romaernes beskæftigelsesmuligheder²¹. Men endnu flere nationale romakontaktpunkter henviste til målrettede foranstaltninger, såsom regionale beskæftigelsesprogrammer (karriererådgivning, erhvervsuddannelse, oplæring på arbejdspladsen og jobmatching, der er skræddersyet til romaer eller sårbare jobsøgende)²². Sådanne foranstaltninger er endnu mere effektive, når romaer er involveret som mæglere, socialrådgivere eller andre tjenesteudbydere.

De nationale romakontaktpunkter fremhæver tre hovedudfordringer: gennemførelsesstrukturernes kapacitet²³, forskelsbehandling af romaer²⁴ og romaernes egen indstilling og tillid²⁵.

2.3. Policylægning

At sikre en effektiv overgang fra uddannelse til det åbne arbejdsmarked, bekæmpelse af forskelsbehandling fra arbejdsgivernes side og sikring af, at behovet for arbejdskraft kan opfyldes (især blandt unge romaer, der ikke er under uddannelse, i beskæftigelse eller under erhvervsuddannelse), synes at være de mest alvorlige problemstillinger med hensyn til beskæftigelse. For at mindske den kønsbestemte forskel i beskæftigelsen og andelen af unge romaer, der ikke er i beskæftigelse eller under almen uddannelse eller erhvervsuddannelse, er det afgørende at motivere og arbejde tæt sammen med private arbejdsgivere og udtrykkeligt fokusere på unge romaer og romakvinder i de generelle politikker (i stedet for at skabe parallelle beskæftigelsesstrukturer). Forbedring af romaernes beskæftigelsesegnethed bør også omfatte

²¹ BG, ES og HR.

²² AT, BG, CZ, ES, FR, HR, HU, LV, NL og SK.

²³ AT, EL, PL, PT og SK.

²⁴ EE, ES, LT, LV, NL, PT og RO.

²⁵ BG, EE, FR, NL og PT.

udvikling af IT-færdigheder og sprogfærdigheder. For at sikre beskæftigelse bør andre hindringer imidlertid også fjernes, navnlig forskelsbehandling fra arbejdsgivernes side, et begrænset socialt netværk af jobsøgende romaer eller traditionelle kønsroller i romasamfund. En kombination af uddannelse, støttede praktikophold og foranstaltninger til bekæmpelse af forskelsbehandling rettet mod arbejdsgivere kan spille en vigtig rolle.

Lovende tiltag:	Prioriteter, der skal fokuseres på:
• BG, CY, ES, IT, LV, NL, PT og SI: Regionale eller lokale beskæftigelsesprogrammer (individuel rådgivning) for at fremme aktiv jobsøgning eller selvstændig erhvervsvirksomhed • HU, EL, ES og FR: Målrettede programmer til forbedring af romakvindes beskæftigelsesegnethed (i den sociale sektor) • IT, LT og HU: Eksempler på samarbejde med arbejdsgivere om jobformidling for romaer og bekæmpelse af stereotyper • SK: Ændring af loven om offentlige arbejdsformidlinger med indførelse af en individuel handlingsplan til støtte for arbejdsmarkedsintegration mellem jobsøgende og arbejdsformidlingen • BE: Romaerne har siden 2016 haft adgang til den "integrationskurs", der er oprettet for personer af udenlandsk oprindelse i Vallonien (kurser på fransk og grundlæggende kendskab til samfundet, støtte til jobsøgning og skolegang). Kommunerne beskæftiger romaer i offentlige socialcentre, forebyggelses- og nærtjenester • HR: Ombudsmandens kontor afholder kurser i bekæmpelse af forskelsbehandling til ansatte i den offentlige sektor og andre tjenestemænd • UK: Kontrol af og websted om racebetingede forskelle med henblik på at indsamle og formidle oplysninger om forskelsbehandling på beskæftigelsesområdet	• Give generelle offentlige arbejdsformidlinger mulighed for effektivt at støtte integration af romaer på det primære arbejdsmarked • (Videreførelse af) uddannelse og ansættelse af romaer og unge mentorer for at støtte overgangen til uddannelse og arbejdsmarkedet • Mere eksplicit fokus på romaer (unge og kvinder) med aktive arbejdsmarkedspolitikker, herunder ungdomsgarantien • Skabe større forståelse blandt arbejdsgiverne og give dem incitament til at ansætte romaer • Systematisk overvåge og bekæmpe forskelsbehandling med hensyn til adgangen til arbejdsmarkedet og på arbejdspladsen • Støtte til jobformidling (praktikophold) ved hjælp af IT- og sprogundervisning og samarbejde med arbejdsgivere • Prioritere (gen)integration på det primære arbejdsmarked frem for parallelle systemer (f.eks. offentligt eller uformelt arbejde) • Arbejde på integrerede løsninger til at tackle den sårbare situation for papirløse, omreisende romaer, herunder gennem tværnationalt samarbejde

3. SUNDHEDSPLEJE

Situationen for romaerne på sundhedsområdet (2016)

Andel af romaer, som er dækket af den nationale sygesikringsordning: 76 %
Andel af romaer, som vurderer deres generelle helbred som "meget godt" eller "godt": 68 %
Andel af romaer, som føler sig begrænset i deres aktiviteter på grund af deres helbred: 28 %
Andel af romaer, der har en langvarig sygdom eller et langvarigt helbredsproblem: 22 %

3.1. Fokus for foranstaltningerne

De to vigtigste typer foranstaltninger, der rapporteres af et flertal af medlemsstaterne, fokuserer på at fjerne generelle hindringer for sundhedspleje og fremme sundhedsbevidstheden (13-14 medlemsstater), hvilket giver en balance mellem foranstaltninger på udbuds- og efterspørgselssiden. Andre relevante foranstaltninger omfatter målrettede vaccinationsprogrammer og adgang til specialiserede sundhedstjenester (6-7 medlemsstater).

Fordeling af sundhedsforanstaltninger efter relevans for de respektive underområder i Rådets henstilling

Tematisk underområde	Medlemsstat	Antal foranstaltninger	Udvidelses-lande	Antal foranstaltninger
Fjerne hindringer for adgang til sundhedsvæsenet	AT, BE, BG, CZ, EL, ES, HR, HU, IT, RO, SE, SK, UK	45	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS	15
Fremme kendskabet til spørgsmål vedrørende sundhed	AT, BG, CZ, EL, ES, HR, HU, IT, LV, NL, SE, SI, SK, UK	41	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS, TR	17
Forbedre adgangen til gratis vaccinationsordninger	AT, BG, EL, HR, HU, SK, UK	11	AL, KOS, ME, MK, RS, TR	14
Forbedre adgangen til lægeundersøgelser, før- og efterfødselspleje og familieplanlægning	AT, ES, HU, SI, SK, UK	11	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS, TR	13

Hvad er foranstaltningernes vigtigste fokus? Her finder vi, at medlemsstaterne oftest vælger at forbedre udbuddet (personale, faciliteter) på sundhedsområdet (26 % af foranstaltningerne). De fokuserer også på efterspørgselssiden med sundhedsoplysningskampagner (21 %). Andre vigtige grupper af foranstaltninger omfatter generelle foranstaltninger til forbedring af sundheds- og sanitetsinfrastrukturen på lokalt plan og levering af forebyggende tjenester (16-17 %). Andre meget vigtige foranstaltninger – sikre romaerne sygeforsikring og gennemføre kampagner om bekæmpelse af forskelsbehandling for sundhedspersonale – er meget mindre udbredte (6-7 %).

3.2. Resultater og udfordringer

De resultater, der oftest nævnes af de nationale romakontaktpunkter, er: vaccinationskampagner²⁶, andre forebyggelses- og påvisningsprogrammer²⁷, forbedring af hygiejne, sundhedstilstand og adgang til sundhedspleje²⁸, bevidstgørelseskampagner²⁹, sundhedsmægling³⁰ og samarbejde mellem flere forskellige berørte parter omfattende nationale og lokale myndigheder og civilsamfundet³¹. Der var en bemærkelsesværdig mangel på foranstaltninger til bekæmpelse af forskelsbehandling, forbedring af hygiejneforhold og adgang til sunde fødevarer.

De udfordringer, der rapporteres om, omfatter: manglende koordinering og effektiv kommunikation mellem de nationale og lokale myndigheder, opretholdelse af et passende niveau af økonomiske (nationale eller fra EU) eller menneskelige ressourcer³², manglende bevidsthed om sundhedsspørgsmål³³, manglende sygesikring blandt romaer³⁴ samt utilstrækkelig viden om romaerne blandt ansatte i sundhedssektoren³⁵. Der var også bekymring over de lave vaccinationsrater blandt romaerne, hvilket i nogle lande rapporteres at bidrage til en højere andel af for tidlige dødsfald og sygelighed³⁶. Romaernes deltagelse i og indflydelse på initiativer på sundhedsområdet anses også for at være en udfordring, også på grund af dårlige læse- og skrivefærdigheder og sprogbarrierer³⁷.

3.3. Policylering

Både foranstaltninger og evalueringer er begrænsede på sundhedsområdet (ligesom på boligområdet), hvilket begrænser mulighederne for policylering og overførsel af politikker. De mest udbredte lovende tiltag fokuserer på forebyggelse via vaccinationskampagner og uddannelse og beskæftigelse af sundhedsformidlere i romasamfundet. Det er imidlertid vigtigt, at målrettede støttetjenester aktivt søger at forbedre sundhedsbevidstheden, ændre adfærd og opbygge romaernes

²⁶ EL, FR, HU og HR.

²⁷ HU, PL og SI.

²⁸ AT, HU og RO.

²⁹ CZ, HU, LT og SI.

³⁰ FR, RO, SE og SK.

³¹ BG og RO.

³² EL, HU, LT, SE og RO.

³³ BG, CZ, EL og HR.

³⁴ BG, ES, HR og RO.

³⁵ AT og CZ.

³⁶ ES og EL.

³⁷ BG, PL og SK.

evne til at klare sig på lang sigt og til at samarbejde med de almindelige institutioner i stedet for at være afhængige af permanente formidlere og langsigtede parallelle strukturer. Foranstaltninger til bekæmpelse af forskelsbehandling, der er rettet mod ansatte i sundhedssektoren, bør prioriteres.

Lovende tiltag:	Prioriteter, der skal fokuseres på:
• BG, CZ, DK, EL, FR, HU, PL, PT, RO, SE, SI og SK: Uddannelse og ansættelse af sundhedsmæglere i romasamfundet (assistenter, besøgende, brobyggere) for at fremme romaernes adgang til sundhedspleje • AT, BG, EL, FR, HU, HR, PL, SK og UK: Vaccinationskampagner rettet mod romaer (piger, kvinder) og dem, der lever i marginaliserede områder • CZ, IT, RO, SI og SK: Langsigtede nationale sundhedsprogrammer, handlingsplaner, strategier • ES: Sikring af romaernes og civilsamfundets deltagelse i udformningen af sundhedsforebyggelses- og uddannelsesprogrammer for ansatte i den sociale sektor • FI: Undersøgelse af romaernes trivsel udført af det nationale institut for sundhed og velfærd • PT: Evidensbaseret planlægning af tiltag til bekæmpelse af uligheder på sundhedsområdet for romaer, herunder oplysningsmateriale om teenagegraviditeter, pædiatrisk opfølgning og sunde spisevaner • LT: Sundhedsseminarer om forebyggende pleje, seksuel og reproduktiv sundhed og børnepasning rettet mod romakvinder og unge romaer	• Øge sygesikringsdækningen, udfylde hullerne i den primære og specialiserede pleje, herunder reproduktiv og seksuel sundhed i ugunstigt stillede områder • Intensivere indsatsen for at forebygge og bekæmpe narkotikamisbrug, rygning, HIV, hepatitis, tuberkulose, hjerte-kar-sygdomme, for tidlig fødsel • Overvåge og bekæmpe forskelsbehandling i forbindelse med adgang til sundhedsydelser og skabe forståelse blandt ansatte i sundhedssektoren om romaernes behov • Sikre, at målrettede sundhedsmæglere i romasamfundet hjælper med at opbygge romaernes evne til at klare sig på lang sigt • Forbedre ernæringen og bekæmpe usunde levevilkår rettet mod romakvinder og familier med børn

4. BOLIG

Situationen for romaerne på boligområdet (2016)

Andel af romaer, der bor i et område, hvor alle eller de fleste naboer er romaer: 67 %
Andel af romaer, der bor i husstande med: ○ Ledningsvand (indendørs): 70 % ○ Indendørs toilet (med skyl): 55 % ○ Indendørs brusebad eller badeværelse: 60 %
Andel af romaer, der bor i husstande med: ○ Utæt tag eller fugtige vægge/gulve/fundament eller råd i vinduesrammer eller gulv: 32 % ○ Forurening, snavs eller andre miljøproblemer: 25 % ○ Kriminalitet, vold og hærværk i lokalområdet: 23 %
Andel af romaer, der bor i overfyldte husstande (Eurostats definition): 78 %

4.1. Fokus for foranstaltningerne

De foranstaltninger, som medlemsstaterne oftest indberetter, har til formål at: sikre adgang til det offentlige forsyningsnet (vand, elektricitet og gas) og infrastruktur for boliger, fremme indslusning på boligområdet, samt fremme ikkediskriminerende adgang til sociale boliger (10-12 medlemsstater). Kun meget få af medlemsstaterne investerer i integrerede boligtiltag rettet mod marginaliserede samfund inden for rammerne af lokale byfornyelsesprojekter (7 medlemsstater) eller anvender ESI-fondene til lokaludvikling styret af lokalsamfundet eller integrerede territoriale investeringer (4 medlemsstater). Kun to medlemsstater har rapporteret om bopladser for ikkefastboende romaer.

Fordeling af boligforanstaltninger efter relevans for de respektive underområder i Rådets henstilling

Tematisk underområde	Medlemsstat	Antal foranstaltninger	Udvidelseslande	Antal foranstaltninger
Sikre adgang til det offentlige forsyningsnet og infrastruktur for boliger	BE, BG, CY, EL, ES, HR, RO, SI, SK, UK	26	AL, BiH, KOS, ME, MK, RS	9
Fjerne enhver form for segregering i byerne og fremme indslusning	AT, BE, BG, EL, ES, HU, IT, LT, RO, SK, UK	25	AL, ME	3
Fremme ikkediskriminerende adgang til sociale boliger	AT, CZ, EL, ES, HU, IT, LT, LV, RO, SI, SK, UK	22	AL, ME, KOS, MK, RS	11
Sikre, at byfornyelsesprojekter indeholder integrerede boligtiltag til fordel for marginaliserede samfund	BE, BG, ES, HR, HU, IT, SK	12	AL, BiH	2
Fremme lokaludvikling styret af lokalsamfundet og/eller integrerede territoriale investeringer støttet af ESI-fondene	ES, HR, HU, IT	9	MK, RS	2
Stille bopladser til rådighed for ikkefastboende romaer	AT, UK	5		0

Hvad er foranstaltningernes vigtigste fokus? Her kunne vi konstatere, at medlemsstaterne oftest fokuserer på vedligeholdelse, levering og reparation af kommunale og sociale boliger (27 %), infrastruktur i romabebyggelser (16 %) samt lovgivningsmæssige foranstaltninger, byggetilladelser eller lovliggørelse af uformelle boliger (13 %). En eksplicit aktiv indslusning, herunder fjernelse af slum, samt integrerede territoriale foranstaltninger eller social/infrastrukturmæssig støtte til hjemløse angives i meget mindre udstrækning som vigtige fokusområder (7 % hver).

4.2. Resultater og udfordringer

De nationale romakontaktpunkter oplyste, at de vigtigste resultater kunne ses i adgangen til sociale boliger³⁸. En anden vigtig gruppe af resultater, der nævnes af flere nationale romakontaktpunkter, var fjernelsen af slumkvarterer og segregering i byerne³⁹. De nationale romakontaktpunkter henviste også til resultaterne vedrørende bopladser⁴⁰, adgang til det offentlige forsyningsnet (vand, elektricitet og gas) og infrastruktur for boliger⁴¹, lovgivning om boliger⁴² samt byfornyelse⁴³.

De udfordringer, medlemsstaterne har rapporteret om, omfatter: segregering i byerne⁴⁴, hindringer for adgang til boliger i den private sektor⁴⁵ og offentlig støtte til og lovgivning om sociale boliger⁴⁶.

4.3. Policylægning

Der er færrest eksempler på lovende tiltag, som er fælles for flere lande, på boligområdet. Det er også det område, hvor en langsigtet, integreret og omfattende tilgang er særlig vigtig, herunder: at supplere udbuddet af boliger med ledsagende støtte, der kombinerer elementer af beskæftigelse, uddannelse, sundhed og udvikling af lokalsamfundet, og at indarbejde foranstaltninger i en bredere national politik og lovgivning om jord og sociale boliger. Fjernelse af segregering i byerne kræver en målrettet, koordineret og deltagerorienteret proces: inddragelse af romaer i udformningen og gennemførelsen af boligtilbud for lokalsamfund og enkeltpersoner, en kombination af infrastrukturinvesteringer og investeringer i menneskelig kapital og bevidstgørelse for at mindske de etniske spændinger og overvinde modstand fra flertalssamfundet. Andre områder, der skal prioriteres, omfatter: at udvikle den sociale boligmasse for at sikre bedre adgang for romaer, at forebygge tvangsudsættelser som led i en bred tilgang på boligområdet med mange forskellige interesserede parter og at stille tilstrækkelige og kulturelt hensigtsmæssige bopladser til rådighed for ikkefastboende romaer.

Lovende tiltag:	Prioriteter, der skal fokuseres på:
• ES: Lokale og regionale myndigheder har med NGO-støtte i de seneste 15 år reduceret forekomsten af slumbyer betydeligt, hvilket har ført til indslusning som led i en integreret tilgang med bæredygtige forbedringer inden for uddannelse, sundhed og beskæftigelse • CZ: Støtte fra ESI-fondene med henblik på at udvide lokale "først en bolig"-initiativer, der er baseret på modeller for vellykkede sociale boligprojekter, som lokale myndigheder har gennemført, samt sociale udlejningsbureauer kørt af NGO'er, som ikke omfatter boliger i segregerede områder (metode til at identificere boligsegregering afprøvet af beskæftigelsesministeriet og 12 kommuner) • EL: Nye regler, der skal fremme: flytning fra lejre og bosættelser, forbedring af infrastruktur, etablering af selvforvaltnings- og beskyttelsessystem for boligkomplekser og lejetilskud til bolig i integrerede miljøer • FR: "Først en bolig"-projekter i Toulouse med deltagelse af flere forskellige interesser for at hjælpe romaer med at flytte fra lejre til integrerede områder, ledsaget af social støtte, udvikling af læse- og skrivefærdigheder og anden undervisning, adgang til uddannelse, beskæftigelse og sundhedspleje • SI: Offentlige udbud vedrørende grundlæggende kommunal infrastruktur	• Investere i økonomisk overkommelige og passende sociale boliger i integrerede områder og sikre, at kriterierne for at komme i betragtning kan opfyldes af romaer • Yde boligstøtte, der er rettet mod de mest sårbare • Lovliggøre boliger og forhindre tvangsudsættelser • Kombinere omfattende langsigtet indslusning med forberedende og ledsagende foranstaltninger, der opbygger den offentlige støtte og forholdet mellem etniske grupper og sikrer lokalsamfundenes deltagelse i udformning og gennemførelse • Sikre adgang til rent vand, basale faciliteter og grundlæggende offentlige tjenester for alle med udtrykkelige garantier for romaer

³⁸ AT, CZ, EL, HU, LV, LT, PT og RO.

³⁹ ES, FR, HU, IT og LT.

⁴⁰ FR og NL.

⁴¹ SI.

⁴² HR.

⁴³ BG.

⁴⁴ BG, CY, ES og SK.

⁴⁵ ES, LT, LV og NL.

⁴⁶ CZ og BG.

(vand, elektricitet og veje), som er rettet mod de kommuner, hvor romaerne bor	• Bekæmpe forskelsbehandling i adgangen til (sociale og private) boliger
• LT: Indslusningsproces i Kirtimai-bosættelsen i Vilnius omfattende flytning kombineret med et tilbud om sociale boliger med huslejetilskud til familier med mange børn	• Sikre, at der stilles tilstrækkelige, servicerede og kulturelt passende bopladser til rådighed for rejsende
• SE: Vejledning og uddannelse for udlejere for at styrke deres viden og bekæmpe forskelsbehandling af romaer	

II. BEKÆMPELSE AF FORSKELSBEHANDLING OG SIGØJNERHAD

Romaers oplevelser med forskelsbehandling (2016)

Andel af romaer, der har oplevet forskelsbehandling i de seneste fem år:

- I kontakt med deres børns skole: 12 %
- Under uddannelse: 12 %
- I forbindelse med jobsøgning: 43 %
- På arbejdspladsen: 19 %
- Ved forsøg på at leje eller købe bolig: 43 %
- Når de kommer ind i en restaurant, en natklub eller et hotel: 21 %
- Når de kommer ind i en butik: 17 %
- I kontakt med de offentlige myndigheder: 16 %

Andel af romaer, der har følt sig forskelsbehandlet og har meldt det: 12 %

Andel af romaer, der personligt har oplevet chikane pga. deres romabaggrund i det seneste år:

- Stødende eller truende kommentarer: 20 %
- Stødende håndtegn eller upassende stirren: 23 %
- Trusler om vold ansigt til ansigt: 7 %
- Generelt: 29 %

Andel af romaer, som:

- Har hørt om ligestillingsorganer: 29 %
 - Generelt har tillid til politiet: 37 %
 - Generelt har tillid til landets retssystem: 29 %
-

1. Fokus for foranstaltningerne

De foranstaltninger til bekæmpelse af forskelsbehandling, som flest medlemsstater har indberettet, omfatter: bekæmpelse af sigøjnerhad gennem oplysning om fordelene ved integration af romaer, bevidstgørelse om mangfoldighed og bekæmpelse af negativ retorik og hadefulde ytringer i forhold til romaerne (10-12 medlemsstater). Kun få medlemsstater investerer i foranstaltninger, der har til formål at beskytte romakvinder og -børn ved at bekæmpe flere former for forskelsbehandling, vold (i hjemmet) eller ægteskaber med mindreårige og tvangsægteskaber (2-4 medlemsstater). Kun fire medlemsstater rapporterer om investeringer i foranstaltninger til at sikre effektiv håndhævelse af direktivet om racelighed (2000/43/EF). Endnu færre henviser til lokale eller regionale indslusningsforanstaltninger (3 medlemsstater) eller bekæmpelse af menneskehandel (2 medlemsstater). Kun én medlemsstat har rapporteret om foranstaltninger til forebyggelse af ulovlige tvangsudsættelser eller tiggeri med børn samt til fremme af grænseoverskridende samarbejde.

Fordeling af foranstaltninger til bekæmpelse af forskelsbehandling efter relevans for de respektive underområder i Rådets henstilling

Tematisk underområde	Medlemsstat	Antal foranstaltninger	Udvidelseslande	Antal foranstaltninger
Bekæmpe sigøjnerhad ved at gøre opmærksom på fordelene ved romaernes integration	AT, BE, BG, CZ, ES, IT, LT, LV, PT, SK, SE	35	AL, ME, MK, RS, TR	27
Bekæmpe sigøjnerhad ved at skabe øget opmærksomhed om forskellighed	AT, BE, BG, CZ, EE, ES, IT, LT, LV, PT, SE, SK	31	AL, ME, MK, RS, TR	28
Bekæmpe sigøjnerhad ved at bekæmpe negativ retorik og hadefulde ytringer i forhold til romaerne	AT, BG, CZ, ES, HU, IT, LT, LV, SK, UK	27	ME, TR	6
Bekæmpe vold, herunder vold i hjemmet, mod kvinder og piger	AT, ES, IT, NL	11	AL, RS, TR	4
Bekæmpe (flere former for) forskelsbehandling, som romabørn og -kvinder udsættes for, med involvering af alle aktører	AT, ES, IT, NL	8	AL, ME, MK, RS, TR	23
Bekæmpe ægteskab med mindreårige og tvangsægteskaber	AT, NL	6	RS	1
Sikre, at direktiv 2000/43/EF håndhæves effektivt og praktisk	CZ, HR, IT, LT	6	AL, ME, MK, RS, TR	24
Bekæmpe menneskehandel	AT, HU	6	AL, MK, RS	8
Gennemføre indslusningsforanstaltninger for romaerne både regionalt og lokalt	HU, NL, UK	3	AL, ME, RS	14
Påse, at tvangsudsættelser fuldt ud er i overensstemmelse med EU-retten og andre internationale forpligtelser på menneskerettighedsområdet	IT	1	AL, MK, RS	3
Bekæmpe tiggeri, der involverer børn	AT	1	AL, RS	3
Opfordre til samarbejde mellem medlemsstaterne i situationer med en grænseoverskridende dimension	AT	1		0

Hvad er foranstaltningernes vigtigste fokus? Her kan vi konstatere, at medlemsstaterne oftest investerer i fremme af romaernes kultur og kulturarv som en metode til at øge bevidstheden og bekæmpe sigøjnerhad indirekte blandt den brede offentlighed (22 %). Noget færre foranstaltninger er rettet mod at øge bevidstheden for direkte at bekæmpe forskelsbehandling og intolerance (18 %). Andre foranstaltninger fokuserer på kapacitetsudvikling i institutioner (15 %), romacivilsamfundet (12 %) og mekanismer til overvågning af menneskerettigheder (11 %). Vigtige områder, der ikke blev fokuseret så meget på, var ydelse af retshjælp, øget indflydelse for romakvinder og indslusning (5-6 %). Kun 16 % af de foranstaltninger til bekæmpelse af forskelsbehandling, der blev indberettet, var udtrykkeligt rettet mod unge romaer, mens 10 % var rettet mod romakvinder.

2. Resultater og udfordringer

De resultater, der oftest nævnes af de nationale romakontaktpunkter, er: forbedring af vilkårene for romakvinder og -børn⁴⁷, bekæmpelse af sigøjnerhad ved at nedbryde stereotyper eller fremme romaernes kultur og historie⁴⁸ og inddragelse af alle relevante aktører (offentlige myndigheder, civilsamfundet og romasamfundene) i bestræbelserne på at fremme bekæmpelse af forskelsbehandling⁴⁹.

Flere nationale romakontaktpunkter henviste til udfordringer med at forbedre adgangen til retlig beskyttelse og rettighedsbevidstheden⁵⁰ samt vanskeligheder med at bekæmpe stereotyper⁵¹ og

⁴⁷ BG, EE, ES, HU, HR, PT og SK.

⁴⁸ ES, FR, HU og LV.

⁴⁹ IT, ES og SI.

⁵⁰ AT, CZ, LT og PT.

⁵¹ EE, ES, HR og LV.

forbedre situationen for romakvinder og -børn⁵². Det faktum, at flere medlemsstater⁵³ – herunder nogle med store romasamfund og adskillige, hvor romaerne oplever meget stor forskelsbehandling – ikke har indberettet nogen foranstaltninger til bekæmpelse af forskelsbehandling, understreger, at udfordringerne på dette område er alvorlige.

3. Policylæring

Erfaringerne med foranstaltninger til integration af romaer viser, at langsigtede ændringer på et hvilket som helst af politikområderne kræver, at sigøjnerhad og forskelsbehandling mod romaer tackles, og at der opbygges tillid mellem roma- og ikke-romasamfundene. En vellykket integration af romaer på alle politikområder skal kædes sammen med fælles værdier og omfatte oplysning til den brede offentlighed. For at bekæmpe stereotyper, hadefulde ytringer og hadforbrydelser er det nødvendigt at opbygge positive fortællinger om romaer i det almindelige samfund og styrke romaernes identitet ved hjælp af specifikke målrettede foranstaltninger til bekæmpelse af sigøjnerhad og fremme af anerkendelsen af romaernes historie (herunder holocaust). De mest vellykkede tiltag er ikke blot på linje med, men ændrer snarere de almindelige strukturer og politikker ved at bekæmpe fordomme og stereotyper og opbygge et positivt billede af romaerne blandt de politiske beslutningstagere og andre interessenter.

Lovende tiltag:	Prioriteter, der skal fokuseres på:
• AT: Som et resultat af en onlinehøring om de nationale strategier for romaernes integration blev indsatsen for at bekæmpe sigøjnerhad intensiveret. Bekæmpelse af sigøjnerhad blev en prioritet under den reviderede strategi og fokus for et særligt arrangement under det østrigske EU-formandskab. • DE: Der er nedsat en uafhængig ekspertkommission vedrørende sigøjnerhad for at give regeringen konkrete anbefalinger om sintierne og romaernes historie i Tyskland, deres forfølgelse og forskelsbehandling samt anbefalinger til håndtering af sigøjnerhad i dag. • Anerkendelse af romaernes holocaust og nedsættelse af et udvalg til bekæmpelse af racisme med deltagelse af romaer (SK), monumenter, udstillinger og onlineplatform til minde om ofre for holocaust (NL), årlig mindededag for folkedrabet på romaerne i Auschwitz-Birkenau (PL), museum for romaernes historie og kunst samt erstatning til ofre for tvangsarbejde (LV) • CZ: Regeringen har købt svineavlsbedriften beliggende på den tidligere koncentrationslejr i Lety u Písku. Der vil blive opført et mindesmærke for ofre for romaernes holocaust med støtte fra EØS • SE: Kommissionens arbejde mod sigøjnerhad fører til anerkendelse af historisk og aktuelt sigøjnerhad, særlige politienheder til bekæmpelse af hadforbrydelser, der samarbejder med minoriteter, herunder romaer • ES: Kampagner til bekæmpelse af stereotyper og formidling af romaernes kultur, som gennemføres af romakulturinstituttet og de regionale regeringer med inddragelse af romaer, gratis retshjælp til ofre for forskelsbehandling og hadforbrydelser ved advokatsamfundet i Madrid, Barcelona, Malaga, Sevilla og Cordoba, offentlig anklager med speciale i hadforbrydelser og diskrimination i spanske provinser • IT: Ligestillingsorganet (og det nationale romakontaktpunkt) oprettede et kontaktcenter for klager over hadforbrydelser, der yder støtte og juridisk bistand til ofre, og et medie- og internetobservatorium, som uddanner romaer og ikke-romaer til at overvåge, fjerne eller indberette hadefulde ytringer • FI: Kampagner om bekæmpelse af forskelsbehandling mod hadforbrydelser og hadefulde ytringer afholdt af NGO'er med inddragelse af romaer, bevidstgørelse af romaer om kønsroller inden for familien, obligatorisk ligestillingsplanlægning mellem kommuner og større arbejdsgivere, der overvåges af ombudsmanden for ikkeforskelsbehandling • IE: En etisk kodeks for det irske politi med specifik henvisning til bekæmpelse af forskelsbehandling af rejsende, udnævnelse af 277 etniske	• Udvikle etnisk opdelt (anonymiseret) dataindsamling til overvågning af sigøjnerhad, forskelsbehandling og virkningen af de offentlige politikker for romaer • Udvikle tiltag til at bekæmpe, øge bevidstheden om, overvåge og sanktionere sigøjnerhad, hadforbrydelser og hadefulde ytringer (knyttet til bredere strategier for bekæmpelse af racisme) med inddragelse af romafolket, der er rettet mod samfundet som helhed • Sikre håndhævelse af ligestillingslovgivning og bekæmpe diskriminerende behandling fra de retshåndhævende myndigheders og andre offentlige myndigheders side gennem grundig efterforskning, sanktioner med afskrækkende virkning, bevidstgørelse og uddannelse i bekæmpelse af forskelsbehandling • Støtte romaernes adgang til domstolsprøvelse med fokus på ofre for flere forskellige former for forskelsbehandling (kvinder, LGBTI-personer, romaer, der ikke er statsborgere) og styrke ligestillingsorganernes kapacitet til at håndtere forskelsbehandling af romaer • Etablere sandheds- og forsoningsprocesser, der ledes af romaer, med henblik på at undersøge, dokumentere og skabe opmærksomhed om tidligere

⁵² BG, ES og SK.

⁵³ CY, FR, EL, PL og RO.

forbindelsesofficerer med henblik på at opbygge tillid mellem de rejsende og politiet • CZ, EL, HU SK og RO: Kortlægning af socialt udstødte/romasamfund, der kan anvendes til at målrette foranstaltninger, herunder dem, der finansieres af ESI-fondene • UK: Mulighed for indberetning af hadforbrydelser online	overgreb mod romaer og fremme tillid og forsoning • Sætte romaer i stand til at deltage fuldt ud i det politiske, kulturelle og sociale liv og alle faser af den politiske proces • Følge en holistisk tilgang med fokus på kønsaspektet og børn, bekæmpe børnemisbrug, tidlige ægteskaber, tiggeri, der involverer børn (gennem håndhævelse af lovgivningen om beskyttelse af børns rettigheder), vold, herunder menneskehandel • Mindske de sociale omkostninger, der er forbundet med tiggeri, og bevare den menneskelige værdighed
--	--

III. ROMAERNES INTEGRATION I UDVIDESESOMRÅDET

Landene i det vestlige Balkan har skruet op for deres ambitioner og overgået forventningerne og deres mandat⁵⁴. De har accepteret de samme mål og arbejdsmetoder⁵⁵ for integration af romaerne som medlemsstaterne. Der er behov for solide og varige forbedringer af romaernes integration, for at de kan nærme sig EU. For at tage hensyn til følgerne af tidligere tiltrædelser, især på området for fri bevægelighed for personer, er fremskridt med hensyn til integration af romaer for første gang medtaget som et fuldgældigt element i de igangværende forhandlinger om kapitel 23 "Retsvæsenet og grundlæggende rettigheder". Resultaterne af undersøgelsen fra 2017 om romaernes socioøkonomiske situation i det vestlige Balkan har gjort det muligt for partnerne at identificere nye udfordringer, såsom øget støtte til en vellykket reintegration af tilbagevendte i regionen, og skabelse af et solidt grundlag for fastlæggelse af kravene til den fremtidige romapolitik. For første gang fokuseres der i et særligt bilag til denne meddelelse på romaernes integration i udvidelsesområdet med detaljerede, horisontale og landespecifikke oplysninger.

IV. KONKLUSIONER

Revisionen af foranstaltninger til integration af romaer understreger, at det er nødvendigt at afdække og udvikle foranstaltninger med aktiv inddragelse af romaer, som: kan håndtere og står i rimeligt forhold til udfordringernes omfang, lover målbare resultater og omfatter realistiske muligheder for at skabe en accept i samfundet som helhed. Der fastlægges følgende succesfaktorer for planlægning, gennemførelse og overvågning af foranstaltninger til integration af romaer:

- Tilstrækkelig **tid**, ikke kun til gennemførelse, men til planlægning, høring, inddragelse af interessenter, opbygning af tillid til lokalsamfund, overvågning, evaluering og revision af politikken
- Systematisk indsamling af solide **data** opdelt efter køn og alder, som kan danne grundlag for en analyse af behov og kontekst, fastlæggelse af en referenceramme, fastsættelse af mål og opstilling af resultat- og virkningsindikatorer
- **Indarbejdelse** af målrettede **foranstaltninger i den generelle politik og de retlige rammer** for at sikre, at de forbliver midlertidige og fremmer reel lige adgang for romaer til de generelle tjenester, i stedet for at skabe permanente parallelle strukturer

⁵⁴ Punkt 6: "Fremme af romaernes integration uden for EU: Udvidelseslandenes særlige situation". Der blev fastsat tre mål for udvidelseslandene: bedre anvendelse af IPA-midler, skærpet overvågning, tættere samarbejde med civilsamfundet.

⁵⁵ Rapportere årligt om gennemførelsen, udpegelse af nationale romakontaktpunkter, afholdelse af årlige møder i de nationale platforme med deltagelse af civilsamfundsorganisationer, afholdelse af romaseminarer og rapportering om opfyldelsen af deres forpligtelser i udvidelsespakken og underudvalgene for stabiliserings- og associeringsaftalen.

- Et stærkt **partnerskab med mange forskellige interessenter** – med henblik på at sikre ejerskab, fælles ansvar og bæredygtighed⁵⁶
- Romaernes og alle interesserede parter **aktive deltagelse** i alle faser (planlægning, gennemførelse, overvågning, evaluering og revision af politikken)
- **Tværgående, tværsektoriel, integreret** tilgang til håndtering af flere former for forskelsbehandling og flerdimensionel udstødelse
- Tilgang med **fokus på kønsaspektet og børn**: planlægning på grundlag af analyser af romakvindes og -børns behov, en samlet tilgang og vedvarende støtte, navnlig i kritiske overgange
- Hensyntagen til romaernes **mangfoldighed**: afspejle de reelle behov, sikre hensyntagen til lokale forhold og håndtere de tilfælde af udstødelse og forskelsbehandling, som specifikke romasamfund står over for
- **Bekæmpelse af ekstrem fattigdom** med en kombination af fokus på områder og grupper med sammenhængende foranstaltninger for at fremme langsigtet forandring
- **Specifikke** mål, som dog **ikke er forbeholdt** romaerne, for at sikre hensyntagen til den bredere sammenhæng og forhindre bitterhed hos andre dårligt stillede grupper
- Prioritering af **forebyggelse** og **tidlig indgriben** for at sikre omkostningseffektivitet og skabe langsigtede, bæredygtige ændringer
- **Indslusning** (uddannelse og bolig) som en langsigtet prioritet i stedet for at forbedre kvaliteten i segregerede miljøer
- **Anerkendelse af sigøjnerhad** med henblik på at fremme en effektiv tilgang til ikkeforskelsbehandling i romaernes integration på alle områder⁵⁷
- **Ekspertise** for at sikre ikkediskriminerende tjenester af høj kvalitet
- **Opbygning af kapaciteten** i civilsamfundet, den offentlige forvaltning og blandt romaerne
- Synlig, langsigtet **politisk** og tilstrækkelig **finansiell støtte** (herunder øremærkning af midler i det nationale budget) for at sikre institutionalisering af lovende praksis og bæredygtighed
- **Fleksibilitet** for at sikre succes ved at give mulighed for policylæring og tilpasning
- Uafhængig kvantitativ og kvalitativ **overvågning og evaluering** til måling af fremskridt og sikring af revision af politikken

⁵⁶ Dette indebærer også et tæt samarbejde mellem interessenter, der arbejder med romaer, og dem, der udvikler og gennemfører de generelle offentlige politikker, samt samarbejde mellem lokale offentlige og private tjenesteudbydere og civilsamfundet, der arbejder tæt sammen med romasamfundene.

⁵⁷ Dette bør også omfatte anerkendelse af de særlige forhold, der gør sig gældende for sigøjnerhad, hadforbrydelser og romafjendtlig retorik, samt de udfordringer, som ofrene i romasamfundet står over for i forbindelse med adgang til domstolene, beskyttelse og støtte (som f.eks. underrapportering, også på grund af frygt for forskelsbehandling eller repressalier fra efterforskningsmyndighedernes side, risiko for gentagen viktimisering, indvirkning af myndighedernes egne forudindtagede holdninger på det strafferetlige område osv.).